

Habermasova teorie komunikativního jednání

Vědění, řeč a sociální jednání se ukázaly jako neoddělitelně spjaté. Centrem zkoumání se stala sjednocující role komunikativní jednání. **Habermas** rozlišuje následující typy řečového jednání:

- 1) **Konstativní**, který sleduje **objektivní** vztah ke světu, vytváří objektivní svět a **pravdivost** jako hodnotu platnosti.
- 2) **Regulativní**, který sleduje **sociální** vztah ke světu, vytváří sociální svět a uznává jako hodnotu platnosti **správnost**.
- 3) **Expresivní** (dramaturgický), který vyjadřuje **subjektivní** vztah ke světu, vytváří subjektivní svět a je legitimizován **věřohodností**.
- 4) **Komunikativní**, v němž jde o porozumění. Komunikaci tematizujeme podle typů promluv, fungujících na základě různých pravidel mluvy. **Promluvu označuje Habermas jako diskurz**. Diskurz představuje možnost obnovení komunikace skrze prozkoumání nároků na platnost. Uplatňuje se argumentačně v rámci strategického jednání. Podmínkou je, že ho budou akceptovat obě zúčastněné strany. Představuje **ideálně-normativní typ komunikace**, jehož lze podle Habermase v rámci skutečného strategického jednání dosáhnout. Představuje strategicky dosaženou univerzální pozici, z níž je mluvčí schopen dosáhnout akceptovaného výsledku, dočasného konsensu přijatelného pro obě zúčastněné strany.

Uvedené typy řečového jednání jsou **strategickými nástroji** sociálního jednání, ovlivňování a manipulace. Jsou-li strategické nástroje používány hladce, není ani třeba se zamýšlet, jak komunikace funguje. V okamžiku, kdy nastávají problémy projevující se tím, že komunikace při strategickém jednání vážně a dosahování cílů je komunikačně blokováno, obracíme se podle Habermase ke komunikativnímu typu řečového jednání.

Strategicky dosažená univerzální pozice je vždy určitého typu. Všechny diskurzy jsou různými projevy **rozumnosti** (rationality).

1) Argumentujeme-li v rovině, kde představuje základní hodnotu **pravdivost**, jedná se **teoretický diskurz**, v němž se na vracíme ke konstativnímu řečovému jednání.

2) Argumentujeme-li o správnosti, jde o **praktický diskurz**, v němž se uplatňují morální a právní názory a normy.

3) Argumentujeme-li věrohodností, jde o **diskurz terapeutický a estetický**, jehož vzorem je umělecké dílo a expresivita jako vzor jednání.

4) Argumentujeme-li teoreticky o strategickém jednání, bere se za základ teorie, které je přiznávána pravdivost a účinnost.